

РАЗРЕД: **ЧЕТВРТИ** и **ПЕТИ**
ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: **30**

ОПШТИ ЦИЉЕВИ:

- Подстицање развоја кључних животних вјештина, друштвене одговорности и израдње односа;
- Подстицање интересовања ученика за откривање појава у природи и друштвеној заједници;
- Развијање љубави и свијести према природи и природним ресурсима, те начинима њиховог очувања за будуће генерације;
- Развијање способности истраживачког учења и критичког мишљења;
- Стварање, развој и подстицање способности за кориштење различитих извора информација, знања и истраживачких вјештина.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ:

- Проширивање искустава ученика о природи, друштвеним односима и друштвеним процесима у завичају;
- Развијање љубави према завичају кроз његово упознавање;
- Оспособљавање ученика за самосталан и тимски истраживачки рад користећи различите изворе и облике прикупљања информација;
- Стицање основних знања и развој интересовања истраживањем прошлости мјеста у које живимо;
- Развијање интересовања о спортским и културним активностима у мјесту живљења и/или завичају;
- Стицање основних знања о биљном и животињском свијету у завичају;
- Развијање интересовања за природне љепоте завичаја.

Теме	Оквирни број часова
Тема 1: Друштвени живот завичаја	18
Тема 2: Природа у завичају	12

Исходи учења	Садржаји програма / појмови	Примјена наученог
Тема 1: Друштвени живот завичај (18 часова)		
<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • истраживањем упозна своје мјесто кроз прошлост, његов настанак и развој; • истражи и прикупи информације о народима и вјерским заједницама који живе у околини/завичају, те значајним личностима из прошлости; • наведе и опише обичаје, традиционалну храну, облачење (народне ношње, украси у одјевању), карактеристично за мјесто у којем живи, након што прикупи одговарајуће информације; • наведе и опише традиционалне игре људи свог краја и научи неке од њих; • идентификује карактеристична занимања људи свог краја, разликује их и објасни њихов значај за развој завичаја; • прикупи информације о спортским садржајима и активностима које су се раније организовале, а које се и сада организују у мјесту или завичају; • препозна и објасни значај организовања различитих догађаја за друштвену заједницу и 	<ul style="list-style-type: none"> • Моје мјесто кроз прошлост. • Људи/становништво мога краја. • Традиционална храна у мом крају. • Обичаји у мом завичају. • Одјећа људи у мом крају (у прошлости и данас; народне ношње и украси у одјевању) . • Народне игре мог завичаја. • Занимања људи у мом мјесту. • Установе културе у мом мјесту (некад и данас). • Спорт. 	<ul style="list-style-type: none"> • У складу са специфичностима програмских садржаја могућа је корелацију факултативне наставе Истраживачи завичаја са наставним предметима: Природа и друштво, Српски језик, Музичка култура, Ликовна култура, Физичко васпитање, те Васпитни рад у одјељењској заједници • Очување националног и културног наслеђа и његово његовање. • Развијање интересовања за бављење ријетким занимањима из прошлости и данас (нпр. млинар, часовничар).

мјесто у ком живи.		
Тема 2: Природа у завичају (12 часова)		
<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • истражи и наброји биљне врсте које расту у његовом крају, те објасни њихов значај за човјека; • препозна љековито биље и зна начине његовог правилног узгоја и употребе; • разликује врсте гљива; • испита, прикупи информације, проучи и анализира животињски свијет у завичају; • научи основне карактеристике бављења ловом и риболовом; • именује воде у завичају, истражи водене токове и прикупи информације о њиховом значају за развој завичаја (пољопривредни, саобраћајни, туристички...); • истражи и проучи природне љепоте и туристичке потенцијале завичаја; • представи природне љепоте/туристичке потенцијале у виду паноа или портфолија и јавно их презентује; • промовише заштиту животне средине, личним понашањем поштујући еколошка правила; • осмисли пригодне активности које могу допринијети развијању 	<ul style="list-style-type: none"> • Биљни свијет (воће, поврће, гљиварство). • Љековито биље (узгој). • Хербаријум и пресовање биљака. • Животињски свијет. • Лов. • Риболов. • Екологија. • Природне љепоте (туристички потенцијали) мога завичаја. • Воде. 	<ul style="list-style-type: none"> • Развијање интересовања за одређена занимања (нпр. узгајивач љековитог биља) • У свакодневном животу. • Развијању и подизању еколошке свијести грађана. • У уређењу животног и радног простора. • У развијању нових хобија. • При кориштењу посебних мјеста за рециклажу. • Развијање интересовања за развој туризма, лов, риболов. • Развијање предузетничких компетенција за туризам, пољопривреду, екологију.

свијести о очувању здраве животне и друштвене заједнице.		
--	--	--

УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА

Факултативна настава је намијењена ученицима који исказују посебна интересовања за различите области и садржаје, који могу бити дијелом усклађени са редовним наставним програмима појединих наставних предмета, али првенствено оне области и садржаје који се не изучавају у оквиру било којег редовног наставног програма. Ученици факултативну наставу похађају на добровољној основи, што значи да су претходно упознати са садржајем програма факултативне наставе и начином реализације, те да су се добровољно определијелили за његово изучавање.

Програм **Истраживачи завичаја** фокусиран је на истраживање природних и друштвених појава и процеса у завичају и мјесту (селу/општини/граду) у ком ученик живи. Циљ овог факултативног програма је да ученици на занимљив и креативан начин овладају способностима тимског и кооперативног учења, те да кроз истраживачки рад развијају критичко мишљење и остале кључне животне вјештине, те стичу функционална знања.

Ученик који жели похађати факултативну наставу Истраживачи завичаја, преузима одговорност њеног континуираног похађања за школску/наставну годину. С друге стране, наставник има одговорност да факултативну наставу организује на интересантан и занимљив начин, прилагођен узрасту ученика друге тријаде (четврти и пети разред), али и ученика појединачно, како ученици који су на почетку исказали интерес за наведене садржај, не би изгубили интересовање током реализације програма факултативне наставе.

Наставни програм Истраживачи завичаја предвиђен је за реализује у једној наставној години са укупним фондом од 30 часова. О динамици реализације часова током наставне седмице (распореду и броју часова) одлуку доноси школа, у сарадњи са наставником који реализује наставу. Школа доноси одлуку да ли ће факултативна настава бити заступљена са једним или више часова седмично, при чему треба водити рачуна о дневном и седмичном оптерећењу ученика.

Предложени фонд часова за реализацију садржаја програма и остварење исхода учења, наставник може кориговати у складу са потребама и интересовањима ученика, али и у зависности од начина реализације, облика, метода и техника рада, те у складу са условима и могућностима школе.

За разлику од редовне наставе у факултативној настави Итраживачи завичаја ученици се упознају искључиво са специфичностима мјеста у ком живе, односно завичаја, а о којима често имају оскудне информације. Упознавањем мјеста у којем живе и завичаја

(његове историје, природе, друштвених процеса) код ученика јача осјећај припадности заједници и развијају се позитивна осјећања према завичају, која могу допринијети унапређењу, како ученичких компетенција, тако и побољшању живота заједнице.

При реализацији *Теме 1: Друштвени живот завичаја* потребно је да се ученици упознају са историјским развојем мјеста у коме живе, значајним догађајима и личностима које су допринијеле развоју завичаја. Ученици треба да се упознају са специфичностима народа/становништва који живе у њиховом завичају, вјерским заједницама присутним на том подручју, те обичајима карактеристичним, како за етничке групе, тако и за завичај.

Истраживачким и тимским радом ученици треба да се упознају са занимањима људи значајним за развој завичаја, као и са културним и спортским садржајима који су актуелни у њиховом мјесту и/или завичају.

При реализацији *Теме 2: Природа у завичају* ученици се упознају са животињским свијетом у завичају, основним карактеристикама бављења ловом и риболовом, те са биљним врстама и културама које су заступљене у завичају, уз посебан осврт на биљне врсте карактеристичне за тај крај.

Ученици треба да истраже и посјете природне љепоте завичаја и културно-историјске споменике, те да се упознају са историјом свога краја. Потребно је континуирано развијати и промовисати свијест о важности очувања и заштите животне средине.

При реализацији програма факултативне наставе предлаже се сљедеће:

- ✓ усмјеравање ученика на различите изворе знања (књиге, новински чланци и исјечци, љетописи, библиотеке, усмена предања, споменици...);
- ✓ организовање излета и посјета (културним установама, спортским колективима, предузећима и установама, различитим удружењима, историјским и вјерским локалитетима, природним локалитетима, ријекама, шумама,...);
- ✓ прикупљање информација и њихова презентација путем различитих дидактичких материјала и помагала као што су: панои, портфолио (збирка радова и информација), презентације, хербаријуми, “lap book” (lap book је фасцикла у којој су пажљиво организовани и упаковани материјали за рад, то је спој цртежа, прича, дијаграма, графикона, временских трака, те на креативан и интерактиван начин приказује садржаје које су ученици учили);
- ✓ организовање, учешће и посјета значајним манифестацијама за завичај;
- ✓ организовање и учешће у еколошким акцијама уређења и заштите околине;
- ✓ организација предавања, огледа, посјета у сарадњи са стручним лицима и надлежним институцијама;
- ✓ организовање тематских изложби ученичких радова у простору школе или изван њега.

Током реализације програма *Истраживачи завичаја* наставник треба посебну пажњу усмјерити на континуирано развијање интересовања ученика за прикупљање информација путем истраживачког рада. Потребно је да их плански оспособљава за прикупљање и селекцију података, као и њихову презентацију и кориштење. На тај начин наставник код ученика подстиче формирање позитивног става према стицању знања, вјештина и навика, доприноси њиховом разумијевању значаја усвојених

информација за лични развој и учење, као и за допринос развоју друштвене заједнице.

За ефикасност факултативне наставе веома је важна ванучионичка настава, демонстрација наученог и истраживачко учење кроз индивидуални и/или групни рад ученика. Приликом планирања наставног процеса, акценат треба да буде на примјени савремених модела наставе који у свом основу подстичу искуствено, истраживачко и интерактивно учење. Планирати и користити индивидуализовану, еглемпларну, пројектну, те проблемску наставу, а све са циљем развијања функционалних знања, вјештина и способности ученика.

Пожељно је примјењивати наставне методе и технике које омогућавају сакупљање и селекцију података, посматрање, постављање и испитивање претпоставки, учовање, праћење, биљежење, закључивање и слично. Пожељна је примјена електронских медија и дигитализованих садржаја, те практична реализација наученог у активностима које то дозвољавају. Ученици наведене активности могу изводити у школском и ваншколском окружењу (установе, институције, природа, споменици, спортске организације...), као и код куће.

Континуирано, код ученика треба подстицати развијање способности и вјештина кориштења различитих извора информација, те њихово критичко вредновање, с циљем развијања вјештине учења, како у индивидуалном тако и у тимском и групном раду. Активности ученика требају бити усмјерене на практичну примјену стечених знања како би се развило функционално знање и освијестила употребна вриједност стечених знања и вјештина.